

BANDUNG KONFERANSI

Konferans 18-24 Nisan 1955'te yapıldı. Amaçlarının, dünyada ağırlık kazanmak olduğu açıklanmıştı.

Türkiye'yi Devlet Bakanı ve Başbakan yardımcısı Fatin Rüştü Zorlu başkanlığında bir heyet temsil ediyordu. Sayın Zorlu yaptığı konuşmada:

"Özellikle komünizm tehlikesi üzerinde durmuş ve tarafsızlık politikasını kınamıştı. "Tarafsızlık politikasının doğuracağı sonuçlara bir örnek olarak, iyi niyetli fakat zorla yanlış yola sürüklenen Çekoslovakya'yı göstermiş ve orta yol politikasının aynı sonucu doğuracağını belirtmişti. Ayrıca: "Hürriyet, istiklal ve barış hiç bir gayret sarfetmeden elde edilen nimetler değildir. Başarılması ve savunulması ağır sorumlulukları yükleyen ideallerdir. Bu gerçekleri idrak edemeyen zayıf bir karşı koyma ve tehlikeye göz yumarak güvenliğin elde edilebileceğini sanma, bütün bu bağımsızlar topluluğunu tehlikeye düşürecek bir tutum olur. NATO, Balkan Paketi, Türk-Pakistan, Türk-Iran ve Güney Doğu Asya Savunma Paketi gibi örgütlerin sebebi, başkalarının saldırma tehlikesidir. Eğer bu gün barış ve güvenliğin sağlanacağı ümidine sahipsek, bu birlik ve hürriyeti seven insanların işbirliği ile sağlanan kuvvetin, tecavüzlerin başarıya ulaşamayacağını göstermesindedir" demişti.

Siyasi komite toplantılarında Türkiye'nin de bulunduğu Irak ve Pakistan grubuyla, Hindistan'ın önderlik ettiği Çin Halk Cumhuriyeti ve Mısır arasında geniş görüş ayrılıkları çıkmıştı. Birinci gruba 12, ikinci gruba 11 devlet dahildi. Colombo Konferansı devletlerinden Pakistan ve Seylan birinci, Hindistan, Birmanya ve Endonezya ikinci gruba dahildi. Arap devletleri ikiye bölünmüşlerdi. Irak, Ürdün, Lübnan ve Libya birinci, Mısır, Suudi Arabistan, Suriye ve Yemen ikinci gruba beraberdi.

Konferansta en çok dikkat çeken husus, Türkiye ile Hindistan arasında geçmişti. Bugün buna bir nevi "Üçüncü Dünyanın Liderliği Mücadelesi" bile diye biliriz. Nehru çok sert bir konuşma ile Fatin Rüştü Zorlu'ya cevap vermiş, "NATO, sömürgeciliğin en kudretli koruyucularından biridir" (2) demişti.

Türkiye ise, tarafsızlık politikasının karşısına çıkmış, bırakın liderlik mücadelesini, böyle bir grubun doğmasını önlemeye çalışmıştır. Bu tutum konferansa katılan üyelere "Türkiye Batı'nın savunucusudur" izlenimini vermişti. Ve bu ülkelerin gözünde Batı, haklı olarak, sömürgeciliğin ta kendisiydi. Bu yüzden Üçüncü Dünya Devletleri, Türkiye'nin tutumundan memnun olmamışlardı. Bandung konferansından sonra, "Üçüncü Dünya" devletlerinin en etkilileri üzerinde, o zamana kadar ki saygınlığımızı kaybetmiştik. (2)

Bu işin iç yüzü daha sonra anlaşılacaktır. 1956 mali yılı bütçesi görüşülürken, Zorlu söz almış ve "Bize düşen görev açıktı. Biz Bandung'a son dakikada dostlarımızın ricası

**Nehru:
NATO, sömürgeciliğin
en kudretli
koruyucularından
biridir**

Bir zamanlar "Üçüncü Dünya", tezinin ateşli savunucuları olan devlet adamları bir arada. Soldan sağa: Ghana Devlet Başkanı Nkrumah, Mısır Cumhurbaşkanı Nâsır, Endonezya Devlet Başkanı Sukarno ve Yugoslavya Devlet Başkanı Tito.

üzerine gittik. Ve o politikayı savunduk" demiştir. Sanırım bu özrümüz, (varsın) kabahatimizden daha büyüktü.

Bandung sonrasında bu devletler bir örgütlemeye gitmemekle beraber, Birleşmiş Milletler'de yeni ve etkili bir blok oluşturmuşlardır. Biz de doğal olarak bu bloka katılmakla beraber, yıllarca onların içinde Batı'yı savunmaya, Batı'nın sözcüsü gibi harekete devam ettik. Buna karşın, grupla hiç ilgisi olmayan bir tarafsız Avrupa ülkesi, Yugoslavya, sanki bir Asya ya da Afrika ülkesi gibi grup içinde etkili olmaya, hatta grubun lideri durumuna gelmeye gayret etmiş ve bir ölçüde de başarılı olmuştur.

Bir süre sonra, Başbakan Adnan Menderes, bir yabancı Basın Ajansına: "Bugüne kadar örnekleri ile görmüş bulunuyoruz ki, Sovyetlerin ileri sürdükları Coexistence (pacifigue) nazariyesi bizim anladığımız anlamda (yani milletlerin ve devletlerin birbirlerinin içişlerine karışmaları, herkesin hak, hürriyet ve istiklaline ve toprak bütünlüğüne tam bir riayet içinde) bir barış ve geçim rejimi değil, bir milletin ötekine hâkim olması karşısında, tahakküme maruz kalanların buna katlanması şeklinde oluşmaktadır. Bu vaziyette ya tabii olmak, yahut da kendimizi savunmaya kararlı olmak şıklarından birini seçmek zorunluğu vardır. Tarafsızlık diye üçüncü bir şık yoktur,"(3) demiştir.

Bu sözlerden anlaşılacağına göre, o zaman bile "Üçüncü Dünyanın müstakbel gücünü görememiş, kabul etmemiş ve "Üçüncü Dünya" da-liderlikten vazgeçtik-sözü geçen bir devlet olma olanağı da bu suretle kaybedilmiştir.

VE CEZAYİR

Bu konuda kaçırdığımız ikinci bir fırsat daha vardır. 1955 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda Cezayir sorununun gündeme alınması, Asya-Afrika grubu tarafından istenirken, biz NATO üyeliği hatırı için, aksi oyu kullandık.

Bandung Konferansı'ndan neşeli bir an: Hindistan delegesi Krishna Menon, Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Chu En-lai ile...

Halbuki aynen bizim gibi NATO ve Balkan Paketi üyesi olan, Asya ve Afrika'lılıkla hiç ilgisi bulunmayan ve tarihi boyunca Batı'nın himayesi ile yaşamını sürdüren Yunanistan, Asya ve Afrika devletleriyle beraber oy kullanmıştı.

1957 de Birleşmiş Milletlerde yine Asya ve Afrika grubu tarafından yapılan Self-Determinasyon teklifinde de çekimser oy kullandık. 1958 de aynı tutumda ısrar ettik. Zorlu, 1959 başında yaptığı bir konuşmada: Cezayirliyle Fransa'nın aralarındaki bu meselenin müzakereler yolu ile dostane bir şekilde halledilmesini temenni etmekteyiz" (4) demiştir. Bu söz , yani Fransa'nın desteklenişi, bize "Üçüncü Dünya'nın sözü geçen üyesi olmak olanağını bir kez daha kaybetmiştir.

İşte sanırım, İnönü'nün "NATO'ya girişimizden sonra izlediğimiz dış politika, yıllar yılı düşündüğümüzün tam tersi idi. Kraldan çok kral taraftarı olduk." deyişinin nedenleri bunlardı.

SONUÇ ...

1965 yılında Kıbrıs politikamızı Arap devlet başkanlarına ve kamularına anlatmak ve Birleşmiş Milletler'de desteklerini sağlamak için gittiğimizde hatalarımız hep yüzümüze vurulmuştur. Sadece 27 Mayıs'tan sonra bunları telafi etmeye çalıştığımızdan başka bir şey söylememişizdir. (5)

Daha sonra Kıbrıs konusu Birleşmiş Milletler'de görüşürken Üçüncü Dünya'nın çoğunluk oylarını kaybedişimizin nedenleri, bizim yıllarca ektiğimiz yanlış tohumların ürünü idi. Üstelik körükörüne desteklediğimiz Batılı devletlerin çoğu da, Cezayir meselesini kendilerine karşı oy kullanan Yunanistan'ı bize tercih etmişlerdi. ⚡

Bibliyografya: (1) Cevat Şakir Kabaağaçlı (2) Olaylarla Türk Dış Politikası 1974 Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 279 (3. baskı) sayfa 294-295 (3) A. g. e sayfa 296, (4) A. g. e sayfa 339, (5) Atatürk'ten 12 Mart'a, Sadı Koças, 1977 cilt 3, Türk-Arap İlişkileri.